

กระบวนการหนุนเสริมสมรรถนะการอ่าน ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในจังหวัดลำปาง

The Process of Reading Literacy Enrichment for Lampang Elementary Students Grade 4-6

ธนพร หมูคำ¹ และ ดวงจันทร์ เตียววิลัย²
Thanaporn Mookham¹ and Duangchan Diowvilai²

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง กระบวนการหนุนเสริมสมรรถนะการอ่านให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในจังหวัดลำปาง สืบเคราะห์มาจากการวิจัยเรื่อง “โครงการการพัฒนาสมรรถนะการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 ด้วยเครือข่ายหนุนเสริมการเรียนรู้จังหวัดลำปาง” ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมหนุนเสริมด้วยเครือข่ายหนุนเสริมการเรียนรู้ต่อสมรรถนะการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 ในจังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเป็นแกนประสานสัมพันธ์ภาคีเครือข่ายหนุนเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพครูและมุ่งพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายคือ โรงเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 เขต 2 และเขต 3 จำนวน 19 โรงเรียน และสังกัดเทศบาลตำบลสบปราบ 1 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดสมรรถนะการอ่านก่อนและหลังการพัฒนาหนุนเสริม กิจกรรมหนุนเสริมมี 2 ลักษณะคือ หนุนเสริมศักยภาพครูด้วยการเข้าค่ายปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนรู้จากเครือข่าย และกิจกรรม “ค่ายสายสัมพันธ์ อ่านเพื่อชีวิต พินิจธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม” พัฒนาสมรรถนะการอ่านแก่นักเรียน วิเคราะห์เปรียบเทียบสมรรถนะการอ่านของนักเรียนก่อนและหลังดำเนินโครงการ เป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่ากระบวนการหนุนเสริมศักยภาพครูและการพัฒนานักเรียนภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน กระบวนการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินสมรรถนะการอ่านมีกระบวนการวิพากษ์อย่างมีขั้นตอน ผลสัมฤทธิ์ด้านสมรรถนะการอ่านของนักเรียนเกือบทุกโรงเรียนเพิ่มขึ้นจากการจัดกิจกรรมหนุนเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ระดับสมรรถนะการอ่านยังคงอยู่ในระดับต้องปรับปรุงแก้ไข

คำสำคัญ: กระบวนการหนุนเสริมสมรรถนะการอ่าน

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹ Ph.D., Lecturer of Doctor Degree of Philosophy Program in Thai, Lampang Rajabhat University

² อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² Ph.D., Assistant Professor of Master Degree of Education Program in Curriculum, Lampang Rajabhat University

* Corresponding author. Tel. 08-6935-7997 E-mail: cm.thanaporn9@gmail.com

Abstract

The article entitled ‘The Process of Reading Literacy Enrichment for Lampang Elementary Students Grade 4–6’ in Lampang synthesized from the research work entitled ‘Development of Elementary Students Grade 4–6 with Reading Literacy through Lampang Learning Enrichment Network’ followed the second objective for studying the result of activity management by learning enrichment network for elementary students grade 4–6 in Lampang. It was a participatory research. Lampang Rajabhat University was a core team of cooperation for member of learning enrichment network for development the competency of teachers and focused on development the reading literacy to target students that were elementary schools grade 4–6 in Lampang under control of Lampang Primary Education Service Area Office 1, 2, 3. The number was 19 schools and control of Sopprap municipality for 1 school. Tool was a test of reading literacy before and after process. The enrichment activities had 2 types that were network learning workshop for enrichment of teacher competency and activity of ‘relationship camping, read for life, nature and environment realization’ for development the reading competency to students then analyzed and compared the student competency on reading before and after running project in percentage, average, and standard deviation. It found that the process of reading literacy enrichment for teachers and students in network had participated in all steps. The process of making tool for measurement and evaluation on reading competency had past the criticizing process systematically. The reading competency achievement almost schools increased when compared to before managing activity with statistical significance but reading competency level was at an improvement needed level.

Keywords: The Process of Reading Literacy Enrichment

ความสำคัญของปัญหา

หัวใจสำคัญของการรับรู้สาร เข้าใจสาร ตีความสาร รวมทั้งการสื่อสารกับบุคคลอื่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน จำเป็นต้องอาศัย “สมรรถนะการอ่าน” หรือการรู้เรื่องการอ่าน (Reading Literacy) ในระดับดี การจะเกิดสมรรถนะการอ่านได้ดีนั้นต้องมีสมรรถนะในการรู้เรื่องการอ่าน ดังที่โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Program for International Student Assessment: PISA) โดยเฉพาะ PISA Thailand (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2552) ได้อธิบายกระบวนการประเมินสมรรถนะการอ่านที่สำคัญออกเป็น 3 ประเด็น คือ การค้นสาระที่อ่านและการสร้างความเข้าใจกับสิ่งที่อ่าน (Retrieving information) การตีความสารที่อ่านที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ที่สัมพันธ์ในชีวิต (Interpretation) และการวิเคราะห์เพื่อประเมินสารหรือข้อความที่อ่าน จนกระทั่งสามารถให้ความเห็นหรือโต้แย้งได้ในมุมมองของตน (Reflection and Evaluation) ดังนั้นการนำกลยุทธ์ด้านสมรรถนะการอ่านหรือการรู้เรื่องการอ่านมาใช้พัฒนานักเรียนในระดับประถมศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

บทความนี้สังเคราะห์มาจากงานวิจัยที่ได้ทำช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2552–มีนาคม พ.ศ.2555 โดยผู้เขียนได้นำมาสังเคราะห์เพื่อนำเสนอเป็นข้อมูลด้านการพัฒนาสมรรถนะการอ่าน เนื่องจากเห็นว่าแม้เวลา

จะผ่านมากเกือบ 5 ปีแล้ว จนเข้าสู่การศึกษายุค Thailand 4.0 สมรรถนะการอ่านยังนับว่าเป็นปัญหาที่ทำลายระบบการศึกษาของไทยอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากข้อวิพากษ์ต่างๆ ของนักวิชาการเกี่ยวกับการศึกษา รวมทั้งพบว่ามีโครงการวิจัยหรือโครงการแก้ไขปัญหาด้านการอ่านของนักเรียนในระดับชั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่องสำหรับบทความนี้สังเคราะห์มาจากการพัฒนาโจทย์ในงานวิจัย “โครงการวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 ด้วยเครือข่ายหนุนเสริมการเรียนรู้จังหวัดลำปาง” ซึ่งอยู่ภายใต้ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน (Local Learning Enrichment Network: LLEN) โดยได้รับทุนการวิจัยจาก สกว. ผู้เขียนเป็นส่วนหนึ่งของคณะวิจัยในโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 ด้วยเครือข่ายหนุนเสริมการเรียนรู้จังหวัดลำปาง” ซึ่งมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงจันทร์ เตียววิไล เป็นหัวหน้าโครงการ ผู้เขียนในฐานะบทบาทนักวิจัยหลักหนุนเสริมทางวิชาการโดยพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียนที่ร่วมโครงการและร่วมกับภาคีเครือข่ายหนุนเสริมครูให้มีกระบวนการสร้างนวัตกรรมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อมุ่งพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่เด็กนักเรียนในโครงการ โครงการครั้งนี้เริ่มจากคณะนักวิจัยได้นำประเด็นปัญหาด้านการอ่านของนักเรียนซึ่งเป็นวาระแห่งชาติตามประกาศของรัฐบาลมาพัฒนาเป็นโจทย์ปัญหาการวิจัย และเลือกใช้เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลำปาง ทั้ง 3 เขต เป็นเขตพื้นที่การวิจัย จากการลงพื้นที่และประชุมร่วมกับผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน และตัวแทนครูฝ่ายวิชาการ มีจำนวนโรงเรียนที่ตอบรับเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 20 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารีในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โรงเรียนชุมชนบ้านฟ่อนวิทยา โรงเรียนอนุบาลแม่เกาะ โรงเรียนวัดบ้านแซว โรงเรียนสบเมะวิทยา โรงเรียนวัดสบจาง โรงเรียนบ้านนาแซง โรงเรียนวัดหัวฝาย โรงเรียนวัดท่าสี่ โรงเรียนบ้านแม่กัวะ โรงเรียนชุมชนบ้านทุ่ง โรงเรียนชุมชนบ้านจัววิทยา โรงเรียนอนุบาลสบปราบ โรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านหล่าย) โรงเรียนชุมชนบ้านสา โรงเรียนบ้านแป้น โรงเรียนบ้านใหม่ผ้าขาว โรงเรียนบ้านหนองนาว โรงเรียนบ้านแม่ตา และโรงเรียนอนุบาลแจ้ห่ม จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นด้านการอ่านเพื่อนำมาเป็นประเด็นการวิจัย พบว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในจังหวัดลำปางที่เข้าร่วมโครงการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อัตราชาติ (Ordinary National Educational Test : O-net) ในปีการศึกษา 2552 (ขณะนั้น) ทุกสาระการเรียนรู้ มีคะแนนอยู่ในระดับพอใช้ และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 40.11

จากประเด็นปัญหาข้างต้น จะเห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนในจังหวัดลำปาง ตามข้อมูล O-net ที่สำรวจประจำปีการศึกษา 2552 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานการวิจัยภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ นับว่าประเด็นผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับประเด็นสมรรถนะการอ่านของนักเรียนที่ไม่สามารถอ่านวิเคราะห์โจทย์ได้ตรงประเด็นซึ่งข้อสอบส่วนใหญ่ที่มาจากส่วนกลางจะนำแนวคิดการออกข้อทดสอบเน้นให้นักเรียนวิเคราะห์โจทย์ปัญหา โดยเฉพาะการตีความเพื่อเลือกตอบให้ตรงกับข้อคำถาม จากปัญหาดังกล่าว คณะนักวิจัยจึงได้ร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัยโครงการวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการอ่านขึ้น โดยมุ่งเน้นกระบวนการหนุนเสริมการเรียนรู้จากภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อมุ่งให้เพิ่มสมรรถนะการอ่านให้แก่เด็กนักเรียน โครงการครั้งนี้เน้นการจัดกิจกรรมหนุนเสริมกระบวนการการออกแบบการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียน เน้นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในบริบทพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ฐานคิดนี้มาจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่กล่าวว่าหากจะพัฒนาการศึกษาโดยเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยซึ่งมีองค์ความรู้ ทรัพยากร และแหล่งเรียนรู้อยู่มากกับภาคีเครือข่ายในชุมชนซึ่งมีทุนทางด้านอื่นๆ ที่หลากหลาย โดยเน้นกระบวนการระดมสรรพกำลังและการประสานเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา ร่วมด้วยองค์กรภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งน่าจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในพื้นที่จังหวัด

ลำปางให้มีประสิทธิภาพได้ (ดวงจันทร์ เตียววิไล และคณะ, 2555: 2-3) โครงการวิจัยครั้งนี้มีคณะนักวิจัยแกนหลักจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มีบทบาทประสานงานกับภาคีเครือข่ายและหนุนเสริมกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ภาคีเครือข่ายได้ร่วมหนุนเสริมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน ภาคีเครือข่ายในโครงการที่ร่วมพลังหนุนเสริมการเรียนรู้ครั้งนี้ มีทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โครงการเฝ้าระวังเด็กและเยาวชน (Child Watch) โครงการยุววิจัย เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลำปาง องค์การบริหารส่วนจังหวัด คุณภัทรา มาน้อย (ตัวแทนจากศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นลำปาง) ดร.สุชิน เพ็ชรรักษ์ (สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะลำปาง (กฟผ.แม่เมาะ) มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (จังหวัดลำปาง) กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน บริษัทบ้านปู จำกัด (มหาชน) บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด ศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นลำปาง สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร เทศบาลตำบลแม่เมาะ องค์การบริหารส่วนตำบลสบป่าด องค์การบริหารส่วนตำบลนาสัก องค์การบริหารส่วนตำบลจางเหนือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กัวะ องค์การบริหารส่วนตำบลสบปราบ องค์การบริหารส่วนตำบลสมัย เทศบาลตำบลสบปราบ เทศบาลตำบลบ้านสา องค์การบริหารส่วนตำบลลิเซตนคร เทศบาลตำบลแจ้ห่ม และองค์การบริหารส่วนตำบลปงดอน เป็นองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นที่ตั้งอยู่เขตพื้นที่ที่โรงเรียนในโครงการตั้งอยู่ นางสาวพิมพ์ใจ นิศาวัฒนันท์ อดีตศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 และชมรมครูภาษาไทยจังหวัดลำปาง ภาคีเครือข่ายทั้งหมดนี้โครงการได้นิยามรูปแบบเครือข่ายว่า “รูปแบบเครือข่ายพวงลูกโป่งสวรรค์” (ดวงจันทร์ เตียววิไล และคณะ, 2555: ง-จ) อันหมายถึงพลังทุกภาคส่วนจากเขตพื้นที่ ที่เข้ามาหนุนเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนเพื่อมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่เด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษาในจังหวัดลำปางให้ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

โครงการวิจัยครั้งนี้ตั้งสมมติฐานไว้ว่าหากผู้เรียนมีสมรรถนะการอ่านสูงขึ้นเชื่อว่าจะช่วยให้เรียนรู้เนื้อหาสาระวิชาต่างๆ ได้ง่ายและแตกฉานมากขึ้น รวมทั้งจะทำให้ผู้เรียนมีอุปสรรคน้อยลง ท้ายที่สุดก็จะส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกสาระวิชาให้ดีขึ้นได้ (ดวงจันทร์ เตียววิไล และคณะ, 2555: 2) การพัฒนาสมรรถนะการอ่านไม่ใช่เพียงทำให้การเรียนรู้ในรายวิชาดีขึ้นเท่านั้น เนื่องจากสื่อและสารในปัจจุบันจะเข้ามาสัมพันธ์กับคนเราทุกวิธีอย่างปฏิเสธไม่ได้ โดยเฉพาะสื่อทางเทคโนโลยี หากนักเรียนมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) จะส่งผลให้นักเรียนนำทักษะกระบวนการไปใช้ในการอ่านเพื่อดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น การพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์กระบวนการจัดทำกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่เด็กเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จังหวัดลำปาง
2. เพื่อสรุปผลการวัดสมรรถนะการอ่าน และกระบวนการใช้กิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่เด็กเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-6 จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการหนุนเสริมสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในจังหวัดลำปาง มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาเครือข่ายหนุนเสริมการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาเครือข่ายและการจัดกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่ายและสถานศึกษาในโครงการเพื่อถอดบทเรียน สังเคราะห์สรุปเป็นรูปแบบและแนวทางการพัฒนาเครือข่าย

2. ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้ที่มีต่อสมรรถนะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดลำปาง ตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 สร้างแบบทดสอบวัดสมรรถนะการอ่าน 3 ด้านเพื่อใช้เป็นเครื่องมือวัดสมรรถนะการอ่าน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมหนุนเสริม แบบทดสอบเน้นให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วตอบคำถามเกี่ยวกับข้อความที่อ่าน เป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ แบ่งเป็นวัดสมรรถนะการอ่านเอาเรื่อง 17 ข้อ สมรรถนะการอ่านเชิงวิเคราะห์ 17 ข้อ และสมรรถนะการอ่านเชิงวิพากษ์ 16 ข้อ

2.2 ทดสอบสมรรถนะการอ่านของนักเรียนก่อนเริ่มกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้ คะแนนที่ได้มีระดับความเที่ยง วัดด้วยสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบแอลฟาของครอนบาค ดังนี้

คะแนนสมรรถนะการอ่านเอาเรื่อง	มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.38
คะแนนสมรรถนะการอ่านเชิงวิเคราะห์	มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.381
คะแนนสมรรถนะการอ่านเชิงวิพากษ์	มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.473
คะแนนสมรรถนะการอ่านรวมทั้งฉบับ	มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.693

2.3 คณะนักวิจัยร่วมกับภาคีเครือข่าย ร่วมกันจัดกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้ตลอดปีการศึกษา

2.4 ทดสอบสมรรถนะการอ่านของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมหนุนเสริม คะแนนที่ได้มีระดับความเที่ยงวัดด้วยสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบแอลฟาของครอนบาค ดังนี้

คะแนนสมรรถนะการอ่านเอาเรื่อง	มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.56
คะแนนสมรรถนะการอ่านเชิงวิเคราะห์	มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.560
คะแนนสมรรถนะการอ่านเชิงวิพากษ์	มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.600
คะแนนสมรรถนะการอ่านรวมทั้งฉบับ	มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.794

2.5 นำผลการทดสอบทั้งสองครั้งมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูความแตกต่างระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมหนุนเสริม

3. รายงานผลการวิจัยด้านการจัดกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้ การสร้างภาคีเครือข่าย และผลสมรรถนะการอ่านของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่เข้าร่วมโครงการ

ผลการวิจัย

บทความนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย 2 ประเด็นหลัก คือ กระบวนการออกแบบสื่อสอนอ่านเพื่อหนุนเสริมกิจกรรมด้านการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่ นักเรียน และกระบวนการวัดประเมินการสอนอ่าน ซึ่งทั้งสองประเด็นหลักนี้ มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่ นักเรียนในโครงการ 3 ระดับ คือ การอ่านเอาเรื่อง (อ่านจับใจความ) การอ่านเชิงวิเคราะห์และการอ่านเชิงวิพากษ์ ทั้งนี้การอ่านแต่ละระดับมีความหมาย

และจุดมุ่งเน้นต่างกันและถ้านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีสมรรถนะการอ่านครอบคลุม 3 ระดับ น่าจะเป็นปัจจัยที่ดีในการเรียนรู้ทุกสาระวิชาได้ ความหมายของสมรรถนะการอ่านทั้ง 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

ระดับ 1 อ่านเอาเรื่อง (อ่านจับใจความ)

ความหมาย: ความสามารถในการรับสารที่สื่อมาได้อย่างถูกต้อง

ตัวชี้วัด: บอกความหมาย แปลความหมาย ของ คำ สำนวน ประโยค ข้อความ สัญลักษณ์ ฯลฯ ได้
สรุปใจความสำคัญของบทอ่านได้
ตอบคำถามจากบทอ่าน เกี่ยวกับ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรได้

ระดับ 2 อ่านเชิงวิเคราะห์

ความหมาย: สามารถแยกแยะองค์ประกอบของสารที่ส่งมาทั้งที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมา และที่เป็นความหมายแฝงได้

ตัวชี้วัด: ดีความ บอกความหมายแฝง ความหมายโดยนัย อารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร/ผู้เขียนได้
บอกความมุ่งหมาย จุดประสงค์ของผู้เขียนได้
บอกความเชื่อพื้นฐานของผู้เขียนได้
แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้
แยกแยะสาเหตุและผลได้
แยกแยะข้ออ้างและข้อสรุปได้
คาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้
บอกคติข้อคิดที่ได้จากเรื่องที่อ่านได้
ตั้งชื่อเรื่องที่อ่านได้

ระดับ 3 อ่านเชิงวิพากษ์

ความหมาย: ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นต่อข้อความที่อ่านได้ รู้แนวทางที่จะนำสาระที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้

ตัวชี้วัด: ยอมรับหรือไม่ยอมรับ (เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย) กับเรื่องที่อ่าน พร้อมบอกเหตุผล
ระบุข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติมเพื่อใช้ตัดสินใจยอมรับ/ไม่ยอมรับ
ประเมินความน่าเชื่อถือของข้อความที่อ่าน พร้อมบอกเหตุผล
บอกแนวทางในการนำสาระจากสิ่งที่อ่านไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้

การสอนอ่านเพื่อให้เกิดสมรรถนะการอ่านที่ดีนั้น จำเป็นต้องวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของการอ่านของ ผู้เรียนเพื่อความเข้าใจ (Reading comprehension) และสามารถรับรู้สารที่อ่านได้อย่างถ่องแท้ ดังการวิเคราะห์ ตามกรอบแนวคิดพื้นฐานทางพุทธิปัญญาของการเรียนรู้การอ่าน (The Cognitive Foundations of Learning to Read: A Framework) ของ Southwest Educational Development Laboratory (SEDL) ที่เห็นว่าการอ่านเพื่อความเข้าใจคือความสามารถสร้างความหมายเชิงภาษา (linguistic meaning) จาก ข้อเขียนที่เป็นตัวแทนของภาษาพูด การอ่านจึงเป็นเรื่องของทักษะการถอดรหัส (ภาษาเขียน) และการทำ ความเข้าใจกับภาษา (พูด) ทักษะทั้งสองนี้ไม่มีทักษะใดสำคัญมากกว่ากัน การบูรณาการทักษะทั้งสอง เข้าด้วยกันมีความสำคัญยิ่งต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจ ดังนั้นการอ่านเพื่อความเข้าใจจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ

2 ประการ คือ ความสามารถเข้าใจภาษา และความสามารถถอดรหัสอักขระในข้อเขียนเป็นเสียงภาษาได้ (ดวงจันทร์ เดียววิไล และคณะ, 2555: 171)

ความเข้าใจภาษา หมายถึงความเข้าใจความรู้ภูมิหลัง (Background Knowledge) เกี่ยวกับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน และความเข้าใจความรู้เชิงภาษาศาสตร์ (Linguistic Knowledge) กล่าวคือถ้าเข้าใจภูมิหลังของบทอ่านหรือเรื่องที่อ่านก็จะสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวที่อ่านได้ดีขึ้นและเป็นข้อมูลในการตีความ วิเคราะห์ วิพากษ์สารนั้นได้ รวมทั้งถ้ามีความรู้เชิงภาษาศาสตร์ก็จะเป็นการเข้าใจกฎเกณฑ์ของการใช้ภาษา เพราะภาษาประกอบด้วยเสียงเป็นคำ ประโยค อันเป็นกฎเกณฑ์ของภาษาและแต่ละภาษาปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยเสริมความรู้เชิงภาษาศาสตร์ ได้แก่สัทศาสตร์ (Phonology) คือรู้เรื่องระบบเสียงในภาษา เช่น เสียงในภาษาไทยประกอบด้วย เสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ เสียงพยัญชนะท้าย (ตัวสะกด) และเสียงวรรณยุกต์ เป็นต้น เมื่อได้ยินเสียงพูดต้องสามารถแยกเสียงที่แตกต่างกันได้ คำที่มีเสียงต่างกัน มักจะมีความหมายที่แตกต่างกัน ความรู้เรื่องวากยสัมพันธ์ (Syntax) เป็นความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างคำเข้ากับประโยคหรือวลี และความรู้เรื่องอรรถศาสตร์ (Semantics) เป็นความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศที่อยู่ในภาษา ยังแบ่งระดับความหมายในภาษาได้เป็น 3 ระดับ คือระดับหน่วยคำ (Morphology level) หน่วยคำ (Morpheme) ระดับคำศัพท์ (Vocabulary level) การเข้าใจความหมายของคำศัพท์หลายคำจะช่วยให้เข้าใจภาษาได้มากขึ้น และความหมายระดับข้อความหรือประโยค (Discourse/Sentence level) เพื่อให้รู้ว่าเมื่อคำต่างๆ มาจัดเรียงเข้าเป็นวลี ประโยคหรือข้อความแล้วมีความหมายอย่างไร ประเด็นด้านการถอดรหัสการอ่านเพื่อพัฒนาสมรรถนะการอ่าน หมายถึงการถอดรหัสอักขระในข้อเขียนให้เป็นเสียงในภาษาพูด ผู้อ่านจะถอดรหัสได้ต้องมีความรู้เกี่ยวกับเขียนอักขระแทนเสียงต่างๆ ในภาษาหรือความรู้ในการเข้ารหัสภาษาเขียนนั่นเอง การมีความรู้ในวิธีการเข้ารหัส (Cipher Knowledge) คือความรู้เกี่ยวกับคำ (Lexical Knowledge) เป็นปัจจัยที่จะช่วยให้ผู้มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการเข้ารหัส (ดวงจันทร์ เดียววิไล และคณะ, 2555: 172-173)

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จึงมีกระบวนการหนุนเสริมศักยภาพครูในโครงการให้เน้นกระบวนการออกแบบสื่อสอนอ่าน และการออกแบบเครื่องมือวัดประเมินผลที่มีความสัมพันธ์กันเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้นักเรียนในการเรียนแต่ละสาระการเรียนรู้ บทความนี้จึงนำเสนอผลการดำเนินโครงการ 2 ประเด็น คือ กระบวนการออกแบบสื่อการสอนอ่าน และการประเมินการสอนอ่าน เพื่อหนุนเสริมกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้นักเรียน ดังนี้

กระบวนการออกแบบสื่อสอนอ่าน: เพื่อหนุนเสริมกิจกรรมด้านการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้นักเรียน

การออกแบบสื่อสอนอ่านเพื่อหนุนเสริมกิจกรรมด้านการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้นักเรียน ตามวัตถุประสงค์ของโครงการมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินโครงการเพราะนับเป็นส่วนสำคัญของการหนุนเสริมขั้นตอนการดำเนินการครั้งนี้ คณะนักวิจัยหลักได้วางแผนการดำเนินการร่วมกับโรงเรียนในโครงการและภาคีเครือข่าย เครื่องมือสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะการอ่านคือบทอ่าน สื่อ กิจกรรม โดยเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกับดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน รวมทั้งให้สัมพันธ์กับแนวทางการวิจัยที่มุ่งพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 เพื่อให้ นักศึกษามีสมรรถนะการอ่านที่ดีขึ้นตามเกณฑ์ที่วางไว้ ดังนี้

ประเด็นที่ 1: การสร้างบทอ่านเพื่อพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้นักเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำทักษะการจับใจความ วิเคราะห์ความ และวิพากษ์สาร มาเป็นแนวทางการออกแบบบทอ่าน และสิ่งสำคัญในการออกแบบบทอ่านต้องคำนึงถึงระดับของนักเรียนที่อ่านเป็นหลัก ในการวิจัยครั้งนี้คณะนักวิจัยร่วมวางแผนการวิเคราะห์คำพื้นฐานที่จะใช้ในแต่ละระดับ และสร้างบทอ่านให้สอดคล้องกับระดับการวัด

สมรรถนะ การอ่านทั้ง 3 ระดับที่วางไว้ ภาศึเครือข่ายที่รวมพลังในการสร้างเครื่องมือ มีทั้งนักวิจัยหลัก จากคณะครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่มาจากสาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาวัดและประเมินผล รวมทั้งภาศึเครือข่ายที่มาจากครูแกนนำด้านภาษาไทยในจังหวัดลำปาง ครูฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเครือข่าย ร่วมด้วยวิทยากรภายนอกจากโรงเรียนเพลินพัฒนา กรุงเทพมหานคร โครงการยุววิจัยท้องถิ่นจังหวัดลำปาง การสร้างบทอ่านนี้ คณะนักวิจัยได้จัดกิจกรรมเสริมศักยภาพครูโดยการ จัดกิจกรรมหนุนเสริมศักยภาพครูเพื่อฝึกกระบวนการสร้างสื่อและเลือกบทอ่านให้เหมาะสมกับระดับของ นักเรียน บทอ่านนั้นสามารถเลือกใช้จากบริบทรอบตัว เช่น ชองขนม ชองยา ตัวเลขข้อมูลเชิงสถิติจากเอกสาร โฆษณา ข้อมูลจากการแนะนำจากหน่วยงานราชการ เป็นต้น

ประเด็นการฝึกสร้างบทอ่านเสริมศักยภาพครู เพื่อนำไปพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะการอ่านที่ดีนั้น ครูในโครงการได้ร่วมการเรียนรู้จากวิทยากรที่มีประสบการณ์ในการพัฒนานักเรียนทั้งในชั้นเรียน และจากการวิจัย การฝึกทักษะการสร้างบทอ่านครั้งนี้จะคำนึงถึงการใช้ภาษาในการเรียบเรียงเรื่องราว การเลือกบทอ่านที่มาจากข้อความ บทความ ทั้งนี้เนื้อหาจะต้องสัมพันธ์สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม หลังจากอ่านบทอ่านแล้วจะเป็นการตอบคำถามจากบทอ่าน คำถามที่ถามจะเน้นการชวนนักเรียนคิดและหาคำตอบจากบทอ่าน ซึ่งคำถามจะเป็นลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อฝึกกระบวนการคิดให้แก่ นักเรียน โดยให้สามารถตีความ วิเคราะห์ และวิพากษ์สารที่อ่านได้ กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพครูครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 ฐาน คือ ฐานที่ 1 เทคนิคสอนอ่าน สัมพันธ์นิทาน เกม เพลง ฐานที่ 2 ครั้นโครงการอ่าน สรรค์สร้างผลงาน ฐานที่ 3 ฝึกการใช้คำถาม นิยาม สมรรถนะการอ่าน และฐานที่ 4 พัฒนาผลงาน ผ่านกระบวนการวิจัย

ฐานที่ 1 เทคนิคสอนอ่านสัมพันธ์นิทาน เกม เพลง มีครูแกนนำทางสาระการเรียนรู้ทางภาษาไทย ในจังหวัดลำปาง คือ ครูอัมพร อุดรเทพ (ครูเชี่ยวชาญ กลุ่มสาระภาษาไทย โรงเรียนอนุบาลสบปราบ จังหวัด ลำปาง) และครูพัชรี ครุฑเมือง (ครูเชี่ยวชาญ กลุ่มสาระภาษาไทย โรงเรียนบ้านท่าแห่น จังหวัดลำปาง) เป็นวิทยากรกระบวนการ เสริมศักยภาพครูในโครงการโดยนำบทอ่านนิทาน เกม เพลง ที่มีเนื้อหาสัมพันธ์ เหมาะสมกับบทเรียนไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 การอ่านจะเน้นการใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อฝึกจับใจความ วิเคราะห์ และวิพากษ์ หลังจากอ่านเน้นกระบวนการคิดโดยใช้คำถามเพื่อฝึกกระบวนการ ตอบคำถามให้ครอบคลุมทั้ง 3 ระดับ คือ อ่านเอาเรื่อง อ่านเชิงวิเคราะห์ และอ่านเชิงวิพากษ์ การจัดกิจกรรม ลักษณะนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงกระบวนการอ่านเพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนตาม กระบวนการ

ฐานที่ 2 ครั้นโครงการอ่าน สรรค์สร้างผลงาน มีครูที่เป็น Best Practice ด้านภาษาไทยในจังหวัด ลำปาง คือ ครูจันทร์จิรา ตูลาสืบ (ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระภาษาไทย โรงเรียนบ้านปงสนุก จังหวัด ลำปาง) และครูวรางคณา เกษณา (ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระสังคมศึกษา โรงเรียนบ้านใหม่ผ้าขาว จังหวัดลำปาง) มาเป็นวิทยากรกระบวนการ เสริมศักยภาพครูในโครงการ โดยเน้นการอ่านจากบทอ่านที่เป็น ข้อความข่าวในสถานการณ์จริง บทความขนาดสั้นเกี่ยวกับสุขภาพ และบทความทางวิชาการ และ ฝึกกระบวนการกลุ่มวิเคราะห์ และสังเคราะห์เรื่องที่อ่าน ตามระดับสมรรถนะการอ่านที่ต้องการวัด คือ อ่านเอาเรื่อง อ่านเชิงวิเคราะห์ และอ่านเชิงวิพากษ์

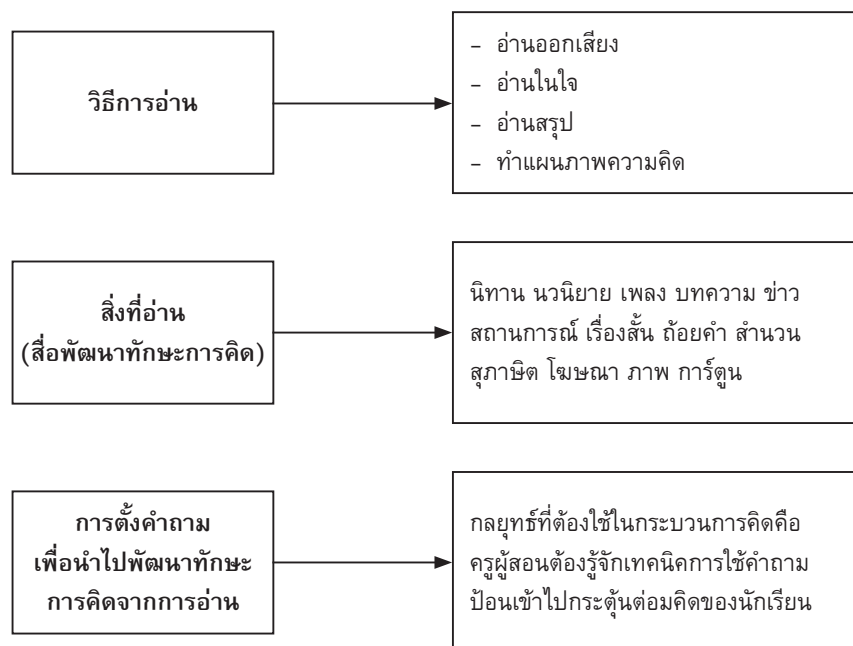
ฐานที่ 3 ฝึกการใช้คำถาม นิยามสมรรถนะการอ่าน มีนักวิจัยหลักในโครงการ คือ อาจารย์ธนพร หมูคำ และ สน.พิมพ์ใจ นิศาวัฒนานันท์ (อดีตศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำปาง เขต 1) เป็นวิทยากรกระบวนการ เสริมศักยภาพครูในโครงการ เน้นการฝึกกระบวนการ ตั้งคำถาม จากบทอ่าน เพราะเป็นการเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์จากคำถาม โดยมีแนวคิดที่ว่า “คำถามที่ดีมีค่ามากกว่า คำตอบ เพราะคำถามไปกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกเชิงบวก อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และทำให้การปฏิบัติงาน

ได้ดี มีประโยชน์” นิยามที่ว่าถามเพื่ออะไร จึงสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญของการตั้งคำถามได้ว่าถามเพื่อวัด K. S. A. B. (Knowledge Skill Attitude Behavior) หมายถึง

1. เพื่อประเมินทักษะการอ่าน (มีคำตอบรายละเอียดมาก)
2. เพื่อค้นหาความจริง การเข้าถึงความจริงจากสิ่งที่ได้อ่าน
3. เพื่อวัดระดับการรับรู้ ระดับการเรียนรู้จากสิ่งที่ได้อ่าน
4. เพื่อวัดจินตนาการของผู้อ่านเชิงสร้างสรรค์
5. เพื่อกระตุ้นให้คิดในเชิงเหตุผล เชิงวิเคราะห์ เชิงวิจารณ์
6. เพื่อวัดคุณธรรม ความรู้สึกนึกคิด ทางจิตใจ จิตสาธารณะ สังคม การเมือง ศาสนา สิ่งแวดล้อม
7. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการนำไปใช้ในชีวิตจริง

กระบวนการนี้ คณะนักวิจัยหลักได้กระตุ้นครูที่ร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพครู ฝึกตั้งคำถามและตอบคำถามด้านจับใจความ เชิงวิเคราะห์ และเชิงวิพากษ์ และฝึกอภิปรายแลกเปลี่ยนกระบวนการสอนอ่าน เช่น สอนอ่านคำศัพท์ ประโยค ข้อความ ความหมายในบทอ่าน เรื่องราวที่อ่าน และฝึกสรุปความ จับประเด็น การอ่าน วิเคราะห์การอ่าน โดยให้ข้อมูลเชิงเหตุผล วิพากษ์บทอ่านในลักษณะแสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน เทคนิคการสอนอ่านและการฝึกตั้งคำถามดังกล่าวในโครงการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิ: แสดงกระบวนการพัฒนาสมรรถนะการอ่านและการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาสมรรถนะการอ่าน

ฐานที่ 4 พัฒนาผลงาน ผ่านกระบวนการวิจัย ฐานนี้มีภาคีเครือข่ายทางวิชาการ “โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” คือ อาจารย์ชุตินา คำบุญชู (อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง) หัวหน้าโครงการวิจัยดังกล่าวเป็นวิทยากรกระบวนการ นำเสนอประเด็นการเสริมสร้างสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียนในลักษณะ “เรียนรู้ด้วยการสร้างความรู้” นับเป็นการสอนอ่านด้วยกระบวนการวิจัย โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสร้างความรู้ของ ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ และคณะ (2551) ที่กล่าวในการประชุมเชิงปฏิบัติการครูพี่เลี้ยงยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วันที่ 9-10 สิงหาคม 2551 ณ โรงเรียนพัฒนาวิทยา จังหวัดยะลา ความว่า “...ความรู้ที่ดี การเรียนรู้ที่ดี และการวิจัย

เป็นความรู้ การเรียนรู้และวิธีการที่ช่วยให้เกิดการแสวงหาข้อมูลเพื่อไขคำตอบที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง มีความหมายต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริงและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง...” กระบวนการวิจัยในโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางครั้งนี้ มีกระบวนการสอนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการตามขั้นตอนการวิจัย โดยขั้นตอนการสืบเสาะข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ข้อมูลที่สำคัญนั้นจะเป็น **“คลังข้อมูลจากการอ่าน”** นักเรียนจึงจำเป็นต้องอ่าน เมื่อนักเรียนมี **“พลังแห่งการอ่าน”** ขั้นตอนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัยในชุมชนนักเรียนลงมือทำงานได้อย่างมีความสุข กระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” จึงไม่อาจเคลื่อนให้เกิดกระบวนการวิจัยได้หากปราศจากการอ่าน (ชุตินา คำบุญชู, 2553: 3)

กระบวนการฝึกปฏิบัติศักยภาพครูจากฐานการอ่านพัฒนาผลงานผ่านกระบวนการวิจัยนี้ มีแนวทางปฏิบัติให้ครูได้นำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการสอน ดังนี้

1. **ข้อใจ:** กำหนดปัญหาการวิจัย โดยใช้กิจกรรม กระบวนการให้นักเรียนได้คิดคำถามที่อยากรู้ (เมื่อไร ที่ไหน อย่างไร ใคร ใครบ้าง ทำไม)
2. **หมายคำตอบ:** ตั้งสมมติฐาน เน้นกระบวนการให้นักเรียนร่วมมือการวางแผนว่าจะไปหาความรู้ได้อย่างไร จากใครบ้าง
3. **สอบสวน:** เก็บข้อมูล เน้นกระบวนการ โดยเป็นกิจกรรมให้นักเรียนลงเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล เน้นประสบการณ์ตรง ได้สัมผัสคนเฒ่าคนแก่ในพื้นที่และชุมชน
4. **ครวญไคร:** วิเคราะห์ เป็นกระบวนการส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดีความ หาคำอธิบายในเรื่องนั้น ๆ ครูเป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำการดำเนินการ
5. **ไขความจริง:** สรุปและเสนอ กระบวนการสรุปและนำเสนอผลงาน เน้นการนำเสนอผลการวิจัยเขียนเรื่อง เล่าเรื่อง ฯลฯ

การวัดผลประเมินผลของผลงานของการสอนอ่านแบบใช้กระบวนการวิจัย จะประเมินจาก 1) ความรู้ในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทักษะการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่สืบค้น การตีความและไขคำตอบ การรู้จักชุมชนผู้เฒ่าผู้แก่ในท้องถิ่น 2) ทักษะกระบวนการการสืบค้นและเข้าถึงแหล่งข้อมูล เช่น ทักษะการสัมภาษณ์ สังเกต การฟัง **“เรื่องเล่า”** ในอดีตเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเรื่องเล่าในมิติต่างๆ และทักษะความสามารถในการเล่าเรื่องอดีตอย่างมีความหมายสัมพันธ์กับปัจจุบัน และ 3) ด้านเจตคติ ความภาคภูมิใจในตนเอง และความรู้ที่ร่วมกันค้นพบ ศรัทธาในท้องถิ่นและบรรพบุรุษ ภูมิปัญญา และสิ่งที่เป็นประวัติศาสตร์ร่วมของท้องถิ่น

กิจกรรมหนุนเสริมศักยภาพครูที่จัดทำลักษณะค่ายหนุนเสริมพัฒนาศักยภาพครูดังกล่าวมาข้างต้น จัดกิจกรรม ณ ค่ายแม่เมาะ ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน เพื่อหนุนเสริมครูในโครงการ หลังจากนั้นคณะนักวิจัยได้ติดตามหนุนเสริมศักยภาพพี่เลี้ยงแต่ละโรงเรียนตามแผนตารางงานที่ร่วมกันวางไว้กับโรงเรียน นับเป็นกระบวนการหนุนเสริมศักยภาพครูที่มีอยู่แล้วได้นำทักษะกระบวนการดังกล่าวไปปรับใช้ในการเรียนการสอนแต่ละสาระการเรียนรู้หรือการบูรณาการรายวิชาเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนด้านสมรรถนะการอ่าน โดยตระหนักถึงการเลือกข้อมูลที่จะเป็นบทอ่าน สื่อประกอบการสอน และเทคนิคกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนานักเรียน เน้นกระบวนการดำเนินการอย่างมีขั้นตอนและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและเน้นจุดมุ่งหมายการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และเข้าใจศาสตร์ที่เรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง

ภาพที่ 1 กิจกรรมเข้าค่ายหนุนเสริมศักยภาพครูในโครงการ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียน

กระบวนการประเมินผลการสอนอ่าน: เพื่อประเมินสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียน

กระบวนการประเมินผลการสอนอ่านเพื่อประเมินสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียนตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่าหลังการพัฒนาให้นักเรียนตามกระบวนการวิจัยแล้ว นักเรียนจะมีสมรรถนะการอ่าน ทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ การอ่านเอาเรื่อง (อ่านจับใจความ) อ่านเชิงวิเคราะห์ และเชิงวิพากษ์ดีขึ้น ในที่นี้จึงขอนำเสนอกระบวนการประเมินสมรรถนะการอ่านของนักเรียนตามโครงการว่ามีกระบวนการพัฒนาเครื่องมือวัด โดยเน้นโจทย์คำถามในแบบสอบถามที่ฝึกการจับใจความ วิเคราะห์ และวิพากษ์เพื่อประเมินข้อความได้ ดังนี้

ร่วมวงพลังเครือข่าย: วิเคราะห์ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนออกแบบเครื่องมือวัดสมรรถนะการอ่าน

กระบวนการนี้ คณะนักวิจัยหลักร่วมกับภาคีเครือข่ายทางวิชาการ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล ประเมินผล โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง คณะครุศาสตร์ อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศึกษานิเทศก์จังหวัดลำปาง ตัวแทนครูฝ่ายวิชาการโรงเรียนในโครงการ และครูแกนนำทางภาษาไทย ได้ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการอ่าน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับอ่านเอาเรื่อง (อ่านจับใจความ) ระดับอ่านเชิงวิเคราะห์ และระดับอ่านเชิงวิพากษ์ กรอบคิดครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจและต้องคำนึงถึง ดังนี้

การประเมินสมรรถนะการอ่าน

การประเมินสมรรถนะการอ่านแต่ละระดับข้างต้นนั้น ต้องประเมินจากการปฏิบัติจริงจากการอ่านออกเสียง บทอ่านที่กำหนด เกณฑ์การพิจารณานอกจากอ่านออกเสียงได้ถูกต้องแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงความคล่องแคล่ว ความมั่นใจในการอ่าน การเว้นวรรค ลีลา น้ำเสียงที่เป็นเสียงพูดที่เหมาะสมด้วย ระดับการอ่านที่ตั้งไว้ในโครงการแต่ละระดับ จึงมีการกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

การอ่านเอาเรื่อง (อ่านจับใจความ) เป็นการจะพัฒนาความเข้าใจการอ่าน ต้องพัฒนาความสามารถการฟังภาษาพูดให้เข้าใจก่อน ภาษาพูดมีหลายระดับ นักเรียนจะเข้าใจบทอ่านที่ถ่ายทอดจากภาษาพูดในระดับที่เหมาะสมกับตัวนักเรียนเท่านั้น ฉะนั้นการเลือกบทอ่านต้องพิจารณาความสามารถการเข้าใจภาษาพูดของ

นักเรียนด้วย ถ้านักเรียนเข้าใจความหมายของคำศัพท์สำนวนต่าง ๆ ที่ใช้ในภาษาพูดแล้ว การเข้าใจบทอ่านที่ถ่ายทอดออกมาก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก การสอนให้นักเรียนเข้าใจคำศัพท์สำนวนต่าง ๆ นอกจากใช้วิธีอธิบายโดยตรงหรือให้หาความหมายจากพจนานุกรมแล้ว คำศัพท์บางคำก็อธิบายด้วยถ้อยคำภาษาได้ยาก อาจให้นักเรียนเห็นภาพหรือตัวอย่างจริง มีประสบการณ์ตรงกับศัพท์สำนวนนั้นๆ เมื่อเข้าใจคำศัพท์สำนวนแล้วจึงจะเข้าใจประโยคที่ใช้ในภาษา เพราะประโยคจะเป็นหน่วยภาษาที่สื่อความหมายได้ใจความสมบูรณ์ นักเรียนต้องเข้าใจกฎเกณฑ์ของการเรียงคำเข้าประโยคว่าก่อให้เกิดความหมายได้อย่างไร เมื่อนักเรียนเข้าใจความหมายในระดับประโยคแล้ว จึงค่อยขยายไปหาความหมายหรือสาระจากข้อความหลายๆ ประโยคที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันต่อไป แล้วจึงฝึกหัดให้นักเรียนได้สรุปใจความด้วยถ้อยคำสำนวนภาษาของตนเอง

การประเมินสมรรถนะการอ่านเอาเรื่อง (อ่านจับใจความ) เริ่มตรวจสอบด้วยคำถามที่ว่า **ใคร ทำอะไร อย่างไร ที่ไหน เมื่อไร** อาจใช้การสนทนาซักถามให้นักเรียนพูดได้ตอบก่อน จากนั้นจึงให้เขียนตอบ เมื่อนักเรียนมีความสามารถในการเขียนเพียงพอแล้ว การทดสอบความเข้าใจนอกจากจะให้นักเรียนอธิบายความหมายด้วยถ้อยคำภาษาแล้ว อาจจะทำให้นักเรียนยกตัวอย่าง แสดงภาพ ตลอดจนแสดงกิริยาท่าทาง ที่จะสื่อความหมายของคำศัพท์สำนวนเหล่านั้นได้ การให้ย่อความก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม การจะใช้กระบวนการเหล่านี้ต้องคำนึงถึงระดับของนักเรียนและบริบทอื่นร่วมด้วย

การอ่านเชิงวิเคราะห์และตีความ การอ่านระดับนี้ นักเรียนต้องวิเคราะห์เป็น โดยแยกข้อความที่สื่อมานั้นว่าประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยอะไรบ้าง ส่วนใหญ่ข้อความที่สื่อมามักจะมาในรูปของการบรรยาย อธิบายที่จะนำไปสู่ข้อสรุปบางอย่าง เช่น **บอกข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น บอกเหตุผล** ถ้าฝึกกระบวนการให้นักเรียนสามารถแยกแยะได้ว่าส่วนใดเป็นข้ออ้าง ส่วนใดเป็นข้อสรุป ส่วนใดเป็นเหตุ ส่วนใดเป็นผล ส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นความคิดเห็น จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจสารลึกซึ้งยิ่งขึ้น และจะเป็นประโยชน์ต่อการคิดวิพากษ์สารนั้นต่อไป การพัฒนานักเรียนเพื่อให้เกิดสมรรถนะการอ่านเชิงวิเคราะห์ได้นั้น ควรให้นักเรียนได้พบกับข้อความที่นำเสนอสารในลักษณะดังกล่าว และชี้ให้เห็นว่าในข้อความนั้นมีคำหรือวลีใดที่จะเป็นตัวชี้แนะว่าข้อความก่อนหน้าหรือข้อความที่ตามมาจะเป็นอะไร เช่น วลี **“เพราะฉะนั้น” “จึงสรุปได้ว่า”** ข้อความที่ตามมามักเป็นข้อสรุปหรือผล คำว่า **“น่าจะ” “อาจจะ” “สันนิษฐานว่า”** ข้อความที่ตามมามักเป็น **ความคิดเห็น ไม่ใช่ข้อเท็จจริง** เป็นต้น ครูควรชี้ชวนให้นักเรียนสังเกตคำหรือวลีเหล่านี้ว่าแต่ละคำ วลี ชี้แนะอะไร ส่วนการอ่านแล้วสามารถวิเคราะห์ถึงสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ ไม่ปรากฏชัดเจนในบทอ่าน ต้องอาศัยครูทำให้งดเป็นตัวอย่าง และชี้ชวนให้นักเรียนฝึกคิด สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การอ่านตีความก็เช่นเดียวกัน การอ่านบทอ่านแล้วอภิปรายร่วมกัน แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันจะช่วยพัฒนาสมรรถนะเหล่านี้ได้ดี

การประเมินสมรรถนะการอ่านเชิงวิเคราะห์ อาจประเมินโดยใช้แบบทดสอบ เพียงแต่**คำถามจะต้องลึกซึ้ง**ให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิด **ไม่ใช่หาคำตอบได้อย่างตรงไปตรงมา**จากบทอ่านเท่านั้น ส่วนการอ่านตีความถ้าเป็นแบบทดสอบ ควรเป็นแบบทดสอบแบบความเรียงให้นักเรียนได้แสดงเหตุผลประกอบด้วย ถ้าเป็นไปได้การพูดคุยอภิปรายซักถามกันในเรื่องที่อ่าน นักเรียนให้เหตุผลประกอบคำตอบของตนจะเป็นการวัดที่เหมาะสมขึ้น

การอ่านเชิงวิพากษ์ เป็นการอ่านบทอ่าน แล้วนำมาอภิปรายแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกัน ครูควรเป็นผู้ริเริ่มตั้งคำถามให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิด ประเด็นคำถาม เช่น **ถามจุดประสงค์ของผู้เขียน ข้อความ ความน่าเชื่อถือของข้อความ จะสรุปได้ว่าควรเชื่อหรือไม่เชื่อได้หรือยัง มีข้อมูลอะไรที่จะต้องหาเพิ่มเติมอีกจึงจะตัดสินใจได้** การจัดการเรียนการสอนต้องฝึกให้นักเรียนช่วยกันคิดพร้อมแสดงเหตุผล ให้นักเรียนคิดในประเด็นประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านบทอ่าน คิดหาแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วย

การประเมินสมรรถนะการอ่าน ระดับการวิพากษ์นี้มักจะไม่มีการตอบที่ถูกต้องแน่นอน ขึ้นอยู่กับเหตุผลประกอบคำตอบ **การใช้แบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบอาจทำได้แต่ต้องสร้างข้อสอบด้วยความระมัดระวังและรอบคอบ** ดังนั้นครูผู้สอนต้องเข้าใจเกณฑ์การประเมินระดับสมรรถนะการอ่านให้กระจ่างก่อนสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผล เพื่อจะได้พัฒนาสมรรถนะของนักเรียนได้ตรงกับวัตถุประสงค์

พลังเครือข่าย: ร่วมสร้างเครื่องมือวัดประเมินสมรรถนะการอ่าน

การสร้างเครื่องมือ คือแบบทดสอบเพื่อวัดสมรรถนะการอ่านก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการของนักเรียนครั้งนี้ คณะนักวิจัยร่วมกับภาคีเครือข่าย คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาไทย ศึกษานิเทศก์ ครูต้นแบบการสอนภาษาไทย ร่วมพิจารณากรอบแนวคิดสมรรถนะการอ่านแต่ละระดับ และกำหนดตัวชี้วัดการประเมิน รวมทั้งร่วมกันสร้างข้อสอบให้มีข้อคำถามครอบคลุมระดับการวัดสมรรถนะการอ่าน 3 ระดับดังกล่าว การวิพากษ์ข้อสอบ การทดลองใช้ข้อสอบ การปรับปรุงข้อสอบหลังการทดลองใช้ และการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง กระบวนการดำเนินการดังกล่าว มีดังนี้

1. นำกรอบแนวคิดสมรรถนะการอ่าน มาออกแบบการสร้างข้อสอบ

คณะนักวิจัยและภาคีเครือข่าย พิจารณากรอบแนวคิดสมรรถนะการอ่าน และกำหนดตัวชี้วัดด้านการอ่านให้สัมพันธ์กับข้อสอบ โดยกำหนดสัดส่วนข้อสอบวัดสมรรถนะการอ่านแต่ละระดับ คือ ระดับอ่านเอาเรื่อง (อ่านจับใจความ) นำหนักร้อยละ 34 ระดับอ่านเชิงวิเคราะห์ นำหนักร้อยละ 34 และระดับการอ่านเชิงวิพากษ์ นำหนักร้อยละ 32 รวมแล้วได้ข้อสอบวัดสมรรถนะการอ่านทั้งหมด 200 ข้อ

2. การวิพากษ์ข้อสอบ

คณะนักวิจัยและภาคีเครือข่าย ประชุมพิจารณาข้อสอบ โดยการวิพากษ์ข้อสอบ จากข้อสอบจำนวน 200 ข้อ ได้ข้อสอบที่คัดเลือกได้ทั้งหมด 50 ข้อ แบ่งเป็น ข้อสอบวัดสมรรถนะการอ่านเอาเรื่อง (อ่านจับใจความ) จำนวน 17 ข้อ ข้อสอบระดับการอ่านเชิงวิเคราะห์ จำนวน 17 ข้อ และข้อสอบระดับการอ่านเชิงวิพากษ์ จำนวน 16 ข้อ เพื่อนำไปจัดพิมพ์แบบทดสอบเป็นฉบับทดลอง ก่อนนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนกลุ่มทดลอง เครื่องมือ

3. การทดลองใช้แบบทดสอบ

โครงการได้นำข้อสอบฉบับทดลองที่จัดทำขึ้นไปทดลองใช้กับโรงเรียนกลุ่มทดลอง คือ โรงเรียนบ้านโทกหัวช้างและโรงเรียนบ้านหัวทุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ทั้ง 2 โรงเรียน จำนวน 44 คน เป็นกลุ่มทดสอบข้อสอบ จำนวน 50 ข้อ จากนั้นนำผลการทดสอบของนักเรียนทดลองกับโปรแกรมตรวจข้อมูลเพื่อคัดข้อสอบที่ได้เกณฑ์คุณภาพก่อนนำไปใช้จริง (ดวงจันทร์ เตียววิไล และคณะ, 2555: 270-271)

ผลการวิเคราะห์ข้อสอบแบบวัดสมรรถนะการอ่านฉบับทดลอง

จำนวนข้อสอบทั้งหมด 50 ข้อ ได้วัดค่าความสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแต่ละระดับ ดังนี้
มีค่าดัชนีระดับความยาก อยู่ระหว่าง .09 ถึง .66 ค่าเฉลี่ยดัชนีระดับความยาก เท่ากับ .369
มีค่าดัชนีอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง -.13 ถึง .65 ค่าเฉลี่ยดัชนีอำนาจจำแนก เท่ากับ .258
ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบแอลฟา เท่ากับ .754

4. การคัดเลือกแบบทดสอบเพื่อนำไปใช้จริงครอบคลุมประเด็นการวัดสมรรถนะการอ่านทุกระดับ

การคัดเลือกแบบทดสอบหลังจากได้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบแอลฟาของครอนบาคแล้ว ได้แบบทดสอบที่อยู่ในเกณฑ์ที่นำไปใช้ได้ ทั้งหมด 50 ข้อ ที่ประกอบด้วยบทอ่าน และข้อคำถามที่ใช้วัดสมรรถนะการอ่านทั้ง 3 ระดับ

5. การนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อได้แบบทดสอบหลังจากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบแอลฟาของครอนบาค และได้แบบทดสอบที่อยู่ในเกณฑ์ที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 50 ข้อ โดยมีข้อคำถามที่ใช้วัดสมรรถนะการอ่านทั้ง 3 ระดับ เพื่อนำไปวัดสมรรถนะการอ่านกับกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ภาพที่ 2 เสวนา “อยากรู้...หนู..หนู อ่าน...อะไรกัน” กิจกรรมมหกรรมการอ่าน
หลังเสร็จสิ้นโครงการ

สรุป อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่บุกเบิกการใช้พลังภาคีเครือข่ายหนุนเสริมครูและพัฒนาสมรรถนะการอ่าน ซึ่งหมายถึงความสามารถในการรับสารที่สื่อมา แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ให้แก่นักเรียนในระดับประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4-6 งานวิจัยในลักษณะนี้ยังไม่ปรากฏชัดเจนเพื่อนำมาอ้างอิง จึงขออภิปรายผลเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของการวิจัยที่เกิดจากการร่วมมือของภาคีเครือข่ายแต่ละภาคส่วนที่เป็นปัจจัยให้เกิดการพัฒนาให้นักเรียนตามวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ ผลการพัฒนาสมรรถนะการอ่าน และความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหนุนเสริมครูและพัฒนานักเรียน ดังต่อไปนี้

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ มีกระบวนการหนุนเสริมศักยภาพครูในโครงการให้เน้นกระบวนการออกแบบสื่อสอนอ่าน และการออกแบบเครื่องมือวัดประเมินผลที่มีความสัมพันธ์กันเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา ชั้น ป.4-6 ในการเรียนแต่ละสาระการเรียนรู้ บทความนี้จึงสรุปและอภิปรายผลการวิจัยด้านกระบวนการการจัดทำกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการอ่านของนักเรียน และผลจากการวัดสมรรถนะการอ่านของนักเรียนตามลำดับ

ด้านกระบวนการจัดทำกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการอ่านของนักเรียน

สรุปภาพรวมของกระบวนการการจัดทำกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการอ่านของนักเรียน พบว่าโรงเรียนในโครงการเน้นพัฒนาการอ่านให้แก่นักเรียนทั้งกิจกรรมในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ลักษณะเด่นคือการฝึกปฏิบัติการอ่านในโรงเรียนเป็นประจำ เช่น นักเรียนอ่านหนังสือเป็นกิจวัตรแล้วสรุปส่งครูประจำชั้นว่าได้อ่านเรื่องใด สรุปผลอย่างไรบ้าง กิจกรรมหนุนเสริมที่พบ คือนักเรียนอ่านให้ผู้บริหารฟัง โครงการวางทุกงานอ่านทุกคน จัดตลอดปีการศึกษา เป็นปฏิบัติการอ่านทั้งในชั้นเรียน

และกิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมเสียงตามสายช่วงพักกลางวัน กิจกรรมชวนเพื่อนคุยข่าว เน้นส่งเสริมการอ่าน โดยจัดทำชุดฝึกส่งเสริมสมรรถนะการอ่าน จัดป้ายนิเทศการอ่านประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำสมุดเล่มเล็ก รูปแบบต่าง ๆ สอดแทรกเนื้อหาการอ่านเชื่อมโยงบทเรียน นักเรียนนำเสนอหนังสือที่อ่านแล้วประทับใจพร้อมบอกเหตุผล บันทึกการอ่านและนำไปอ่านให้บุคคลในครอบครัวฟัง การประกวดสมุดบันทึกการอ่าน วาดภาพตามความคิดของตนเองหรือจากการอ่านนิทานพร้อมทั้งตั้งชื่อเรื่องและข้อคิดเห็นที่ได้จากเรื่องที่อ่าน ฝึกอ่านหนังสือพิมพ์ วิเคราะห์เรื่องที่อ่านแข่งขันตอบปัญหาจากสารานุกรม เกมภาษาพัฒนาการอ่าน ฝึกอ่านจากภาพ กิจกรรมพัฒนาการอ่านคิดวิเคราะห์ และเขียน เล่านิทานออกเสียงตามสาย อ่านนิทานประจำสัปดาห์ เป็นต้น

ด้านผลจากการวัดสมรรถนะการอ่านของนักเรียน

ด้านการอ่านเอาเรื่อง (อ่านจับใจความ) จาก 20 โรงเรียน พบว่ามี 19 โรงเรียน ที่นักเรียนมีสมรรถนะการอ่านเอาเรื่องสูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมหนุนเสริม และมี 1 โรงเรียนที่สมรรถนะการอ่านเอาเรื่องของนักเรียนลดลง

ด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ จาก 20 โรงเรียน พบว่ามี 16 โรงเรียน ที่นักเรียนมีสมรรถนะการอ่านเชิงวิเคราะห์สูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมหนุนเสริม มี 3 โรงเรียนที่สมรรถนะการอ่านเชิงวิเคราะห์ลดลง และมี 1 โรงเรียนที่สมรรถนะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนไม่เปลี่ยนแปลง

ด้านการอ่านเชิงวิพากษ์ จาก 20 โรงเรียน พบว่ามี 18 โรงเรียน ที่นักเรียนมีสมรรถนะการอ่านเชิงวิพากษ์สูงขึ้นกว่า ก่อนจัดกิจกรรมหนุนเสริม มี 1 โรงเรียนที่สมรรถนะการอ่านเชิงวิพากษ์ลดลง และมี 1 โรงเรียนที่สมรรถนะการอ่านเชิงวิพากษ์ของนักเรียนไม่เปลี่ยนแปลง

รวมสมรรถนะการอ่านทุกด้าน จาก 20 โรงเรียน พบว่ามี 17 โรงเรียน ที่นักเรียนมีสมรรถนะการอ่านรวมทุกด้านสูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมหนุนเสริม มี 1 โรงเรียนที่สมรรถนะการอ่านรวมทุกด้านของนักเรียนลดลง และมี 2 โรงเรียนที่สมรรถนะการอ่านรวมทุกด้านของนักเรียนไม่เปลี่ยนแปลง

อภิปรายผลการวิจัย

บทความนี้เป็นบทความจากงานวิจัยที่บุกเบิกการใช้พลังภาคีเครือข่ายหนุนเสริมครูและพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียน โดยการให้นิยามสมรรถนะการอ่านว่าหมายถึงความสามารถในการรับสารที่สื่อมาในรูปแบบต่าง ๆ และแยกแยะสารที่ส่งมาอีกทั้งสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของสารที่ได้รับและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตได้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังที่กล่าวมาแล้ว จึงไม่พบงานวิจัยทำนองนี้เพื่ออ้างอิงความสอดคล้องสามารถอภิปรายผลแสดงความสัมพันธ์ของการวิจัยที่เกิดจากการร่วมมือของภาคีเครือข่ายแต่ละภาคส่วนที่เป็นปัจจัยให้เกิดการพัฒนาให้นักเรียนตามวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ ผลการพัฒนาสมรรถนะการอ่าน และความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหนุนเสริมครูและพัฒนานักเรียน ดังต่อไปนี้

ผลการพัฒนาสมรรถนะการอ่าน โรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนนักเรียนทุกชั้นมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะภายหลังจากจัดกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้สูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมหนุนเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกสมรรถนะการอ่าน แต่ระดับสมรรถนะการอ่านภายหลังจากจัดกิจกรรมหนุนเสริมยังคงอยู่ในระดับต้องปรับปรุงแก้ไข อภิปรายได้ว่าการที่ผลการพัฒนาสมรรถนะการอ่านแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ยังไม่สามารถยกระดับสมรรถนะการอ่านให้สูงขึ้นได้นั้น อาจเป็นเพราะช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมหนุนเสริมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียนเพียง 1 ปีการศึกษา อาจน้อยเกินไปที่จะเห็นผลการพัฒนาที่ชัดเจนสมรรถนะการอ่านที่เน้นในโครงการวิจัยนี้ค่อนข้างเป็นเรื่องใหม่สำหรับครู โดยเฉพาะสมรรถนะการอ่าน

เชิงวิเคราะห์และเชิงวิพากษ์ที่ต้องอาศัยกระบวนการฝึกคิด วิเคราะห์ และวิพากษ์ได้อย่างคล่องแคล่วและมีเหตุผล ครูอาจไม่ถนัดที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะเหล่านี้ การสอนอ่านครุ้มักจะเน้นประเด็นการอ่านออก อ่านคล่อง และการส่งเสริมการรักการอ่านเป็นหลัก กล่าวได้ว่าการพัฒนาสมรรถนะการอ่านไม่มีผลกระทบต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือผลการทดสอบระดับชาติอย่างชัดเจน ข้อสังเกตที่คณะผู้วิจัยพบคือ ภาพรวมระดับประเทศยังพบผลสัมฤทธิ์การทดสอบระดับชาติของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ลดลงทั่วประเทศเกือบทุกสาระวิชา สรุปได้ว่าสมรรถนะการอ่านของนักเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งแต่อาจมีตัวแปรอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น ประสบการณ์ร่วมในบทอ่าน ปัจจัยด้านเวลา และอื่นๆ ของนักเรียนแต่ละคน เป็นต้น อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยยังยืนยันว่าการพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียนโดยเฉพาะระดับขั้นพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่ครูจะต้องพัฒนาให้แก่นักเรียน เพราะสมรรถนะการอ่านเป็นกุญแจและเครื่องมือที่สำคัญต่อการเรียนรู้และการตัดสินใจ แต่การพัฒนาสมรรถนะการอ่านจำเป็นต้องอาศัยเวลาในการฝึกฝนซึ่งไม่สามารถเห็นผลการเปลี่ยนแปลงได้เพียงระยะเวลาสั้นๆ ฉะนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียนจะต้องเข้าใจ ใส่ใจ และตั้งใจพัฒนานักเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่องต่อไป

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในโครงการด้านพฤติกรรมการอ่าน

กิจกรรมพัฒนานักเรียนเพื่อกระตุ้นให้เกิดสมรรถนะการอ่านผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดเวทีเสวนาในงานมหกรรมการอ่าน เรื่อง “อยากรู้...หนู...หนูอ่าน...อะไรกัน” ได้สอบถามนักเรียนที่เป็นตัวแทนแต่ละโรงเรียนว่านักเรียนอ่านหนังสืออะไรบ้างและมีทักษะต่อการอ่านอย่างไร นักเรียนได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการอ่านไว้อย่างน่าสนใจว่า หนังสือที่นักเรียนส่วนใหญ่ชอบอ่านจะเป็นนิทานอีสป ตัวแทนนักเรียนที่ร่วมเสวนาให้มุมมองเกี่ยวกับหนังสือที่เลือกอ่านว่าสาเหตุที่เลือกอ่านหนังสือนิทาน เพราะทำให้ได้แนวคิดจากหนังสือที่อ่าน เช่น ทำให้เกิดการสำนึกถึงกรรมชาติ รู้จักการทำความดี สอนให้เป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ ไม่โลภมาก ไม่โกหก นอกจากเราจะรักตัวเองแล้วยังต้องรู้จักรักผู้อื่นและส่วนรวมด้วย นักเรียนยังสะท้อนเกี่ยวกับประสบการณ์การอ่านว่า “การอ่านช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักแยกแยะสิ่งดีกับสิ่งไม่ดี มีแนวทางการประพฤติแบบพอเพียง ไม่รังแกคนอื่น ไม่โกหกผู้อื่น มีเมตตาต่อคนและสัตว์ และใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาเพื่อให้ตนเองรอดพ้นอุปสรรคต่างๆ ได้” เสียงสะท้อนของเด็กไทยผ่านมุมมองการอ่าน เสียงจากเยาวชนวัยประถมศึกษา นับว่ามีคุณค่าอย่างยิ่งเกี่ยวกับมุมมองการอ่าน ฉะนั้นครู ผู้ปกครอง และผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้ผลิตสื่อการอ่าน ต้องตระหนักและหันมาใส่ใจกับการอ่านที่เราต่างพยายามที่จะให้ทุกคนอ่านหนังสือโดยเฉพาะเด็กๆ แต่หากการอ่านที่เราพยายามยึดยึดไม่เกิดประโยชน์ก็ไม่ต่างอะไรกับการเพิกเฉยในถ้ำร้างแต่ถ้าสื่อการอ่านมีมิติให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้และสะท้อนคิดแล้วนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างที่เด็กๆ ได้สะท้อน นับว่าประสบความสำเร็จในการพัฒนานักเรียนด้านการอ่านเพื่อสัมพันธ์กับชีวิต

ข้อเสนอแนะและแนวทางการขยายผลโครงการวิจัย

1. ควรนำผลการวิจัยเป็นแนวทางการวางแผนพัฒนานักเรียนทุกระดับชั้นให้มีสมรรถนะการอ่านถึงระดับการวิพากษ์สารที่อ่าน แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมพัฒนาครูเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนของนักเรียน
2. ควรวิเคราะห์สมรรถนะการอ่านของนักเรียนแต่ละระดับชั้นเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน หากโรงเรียนจะนำตัวชี้วัดสมรรถนะการอ่านจากโครงการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนานักเรียนต่อเนื่องจะต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียนโดยเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับระดับของนักเรียนและสาระการเรียนรู้ เพื่อเน้นให้นักเรียนสามารถนำการอ่านไปเชื่อมโยงในชีวิตจริงได้

3. ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ควรร่วมกันออกแบบกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะการอ่านให้แก่นักเรียนอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

4. การสร้างภาคีเครือข่ายในทุกภาคส่วนของพื้นที่ ควรคำนึงบทบาทในการหนุนเสริมให้เหมาะสม และควรพัฒนาภาคีเครือข่ายควบคู่กับการหนุนเสริม พลังภาคีเครือข่ายนับเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนด้านการศึกษาของท้องถิ่นเพื่อให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ชุตินา คำบุญชู. (2553). *ก้าวสู่กระบวนการวิจัยด้วยพลังแห่งการอ่าน*. ลำปาง: เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการอ่าน โครงการวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 ด้วยเครือข่ายหนุนเสริมการเรียนรู้จังหวัดลำปาง.
- ดวงจันทร์ เตียววิไล. (2552). *การศึกษาสำรวจโครงการและทุนในพื้นที่ในการสร้างเครือข่ายสถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง*. ลำปาง: สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ดวงจันทร์ เตียววิไล และคณะ. (2555). *การพัฒนาสมรรถนะการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 ด้วยเครือข่ายหนุนเสริมการเรียนรู้ จังหวัดลำปาง ภายใต้ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน (Local Learning Enrichment Network: LLEN)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, โครงการ PISA ประเทศไทย. (2552). *ตัวอย่างการประเมินผลนานาชาติ PISA การอ่าน*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย. (2552). *การสัมมนานานาชาติเรื่องการเรียนรู้เรื่องการอ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อมรวิรัช นาคธรรม และคณะ. (2551). *เรียนรู้คู่มือวิจัยในงานยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น*. สถาบันรามจิตติ: การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครูพี่เลี้ยงยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามจังหวัดภาคใต้. (9-10 สิงหาคม 2551) ณ โรงเรียนพัฒนาวิทยา จังหวัดยะลา.
- Programme for International Student Assessment. (2003). *The PISA 2003 assessment framework-mathematics, reading science and problem solving knowledge and skills*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.